

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Литвинова Євгенія Анатолійовича
на тему: «Трансформація інструментів фінансування потреб сталого розвитку
підприємств в умовах цифровізації фінансового середовища»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами

Сучасна фінансова архітектура підприємств зазнає глибоких змін під впливом цифровізації. Це зумовлює необхідність оновлення підходів щодо формування та використання інструментів фінансування сталого розвитку та, безпосередньо, самих інструментів. Дисертаційне дослідження Литвинова Є. А. присвячене аналізу трансформації даних інструментів в умовах цифровізації фінансового середовища, що є надзвичайно актуальним завданням. Робота спрямована на подолання суперечностей і пошуки синергії між традиційними моделями фінансового менеджменту та новими вимогами до екологічної, соціальної та управлінської відповідальності, відомими як ESG-принципи.

Актуальність теми посилюється необхідністю адаптації вітчизняних практик до викликів сучасного фінансового середовища, де цифровізація виступає одночасно і як джерело ризиків, і як інструмент розширення можливостей для залучення фінансування. А впровадження ESG-метрик дозволяє не лише узгоджувати інтереси різних стейкхолдерів, а й досягати синергетичного ефекту. Дослідження розглядає трансформацію фінансових інструментів, зокрема через призму поширення практик використання «зелених» та SDG-орієнтованих облігацій, а також потенціалу децентралізованих фінансів та технологій смарт-контрактів, що має сприяти сталості розвитку та повоєнному відновленню фінансової та економічної сфери.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими планами Державного біотехнологічного університету та кафедри фінансів, банківської справи та страхування має системний і глибокий характер. Дослідження виконувалось в межах низки науково-дослідних тем, а саме:

- «Теоретичні та методологічні засади фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора» (ДР №0121U109406), де автор опрацьовував напрями розвитку фінансових інновацій, зокрема щодо поширення сучасних фінансових інструментів в аграрному секторі.

- «Фінансова архітектура і архітектоніка в умовах інноватизації та диджиталізації бізнес-процесів» (ДР №0123U100366), в рамках якої Литвинов Є. А. удосконалив фінансово-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку підприємницьких структур.

- «Архітектура сталого розвитку: механізми економічної та фінансової інтеграції» (ДР №0124U001077), де автор удосконалив методологічні підходи до застосування інноваційних фінансових інструментів для досягнення цілей сталого розвитку.

Така інтеграція в науково-дослідний процес кафедри підтверджує високий рівень наукового пошуку, коли теоретичні розробки автора знаходять відображення у прикладних рекомендаціях для фінансової практики. Також робота характеризується системним підходом до аналізу віртуальних активів, токенизації та використання смарт-контрактів, що дозволяє обґрунтувати інноваційні шляхи розширення інвестиційних можливостей для підприємств.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, відзначаються високим рівнем обґрунтованості. Це забезпечується системним підходом до дослідження об'єкта та предмета роботи, а також використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, релевантних поставленим дослідницьким цілям. Достовірність результатів підтверджується логіко-структурною побудовою дисертації, де послідовність вирішення наукових завдань нерозривно пов'язана з глибоким аналізом теоретичного базису та емпіричною верифікацією отриманих даних.

Автор використав широкий спектр сучасних методів пізнання, зокрема монографічний метод, методи аналізу та синтезу, що дозволили опрацювати значний масив літературних та нормативних джерел. Застосування методів динаміки часових рядів та математико-статистичного моделювання з використанням спеціалізованого програмного забезпечення R дало змогу виявити глибинні закономірності функціонування фінансового середовища в умовах цифровізації. Методологічна досконалість роботи підкріплена використанням методів систематизації та узагальнення для обґрунтування структурних характеристик фінансових потоків, що дозволило автору чітко диференціювати різні види фінансування та визначити їхню роль у забезпеченні сталого розвитку підприємств.

Обґрунтованість положень дисертації значно посилюється інтеграцією теоретико-методологічних розробок із прикладними аспектами фінансового менеджменту. Здобувач критично оцінює стан фінансового ринку України, вказуючи на проблеми згорання недержавних фінансових інструментів та надмірну концентрацію боргових зобов'язань, емітованих державою. Це є важливим для обґрунтування напрямів трансформації механізмів фінансування сталого розвитку. Запропоновані автором рекомендації щодо використання інноваційних інструментів — таких як «зелені» та SDG-орієнтовані облігації, децентралізовані фінансові мережі та токенизація активів — спираються на ґрунтовні аналітичні оцінки їхнього потенціалу в контексті повоєнного відновлення національної економіки.

Використання математичного апарату та адекватність прикладних розрахунків забезпечують високий ступінь доказовості наукових висновків. Отримані результати

демонструють глибоке розуміння автором механізмів фінансової архітектури. Це дозволило сформулювати науково обґрунтовані рекомендації, придатні для використання як на мікрорівні — для малих та середніх підприємств, так і на макрорівні — у площині регуляторної політики. Логічна завершеність розділів та їх взаємозв'язок свідчать про те, що автор володіє інструментарієм наукового дослідження, а сформульовані рекомендації є наслідком критичного переосмислення наявних теоретичних концепцій крізь призму сучасних викликів.

3. Основні результати досліджень та їх наукова новизна

Дисертаційна робота Литвинова Є.А. є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому розв'язано важливе науково-прикладне завдання щодо вдосконалення механізмів фінансування сталого розвитку підприємств шляхом трансформації фінансових інструментів. Ознайомлення зі змістом роботи та науковими працями автора дає підстави стверджувати, що здобувачем отримано низку теоретичних та прикладних результатів, які характеризуються науковою новизною та мають істотне значення для розвитку фінансової науки.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у системному теоретичному узагальненні та розробці сучасних методологічних підходів до ідентифікації та впровадження інноваційних фінансових інструментів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку підприємств. Автор продемонстрував високий рівень володіння інструментарієм наукового аналізу, що дозволило сформулювати положення, які доповнюють наявний науковий дискурс. Серед найбільш вагомих результатів, що становлять наукову новизну, слід виокремити такі:

- Вперше запропоновано комплексну тривекторну модель трансформації вітчизняного фінансового ринку, орієнтовану на забезпечення потреб сталого розвитку підприємств. Модель ґрунтується на синергії мобілізації внутрішнього фінансового потенціалу, впровадженні перспективних інструментів та гармонізації нормативно-правового поля. Цей підхід є корисним для формування стратегій повсякденного відновлення, оскільки пропонує системний інструментарій для зміцнення фінансової стійкості та підвищення інвестиційної привабливості вітчизняного бізнесу в умовах глобальних викликів.

- Удосконалено підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємств шляхом інтеграції принципів ESG та цілей сталого розвитку (SDG) безпосередньо у систему показників фінансового аналізу. Такий методичний крок дозволяє підприємствам узгоджувати власні стратегічні цілі з глобальними екологічними та соціальними пріоритетами. Це відкриває бізнесу ширші можливості для залучення капіталу від міжнародних та місцевих інвесторів, які приділяють особливу увагу нефінансовим аспектам діяльності компаній.

- Отримали подальший розвиток положення щодо використання банківського кредитування як інструменту «першого вибору» для малого та середнього підприємництва. Автор обґрунтував доцільність імплементації критеріїв сталого розвитку в практику кредитування та запровадження державних програм

гарантування кредитів для проєктів, що відповідають цілям SDG. Це має позитивне суспільне значення, оскільки полегшує доступ МСП до зовнішніх ресурсів, стимулює розвиток інновацій та сприяє створенню нових робочих місць, що критично важливо для стабільності та динамічного економічного зростання.

Отримані результати свідчать про те, що автор не лише систематизував наявний досвід, а й запропонував власне бачення трансформації фінансової архітектури підприємств. Поєднання фінансового моделювання, технологічного оцінювання та управлінського обґрунтування цифрових рішень є характерною рисою роботи. Чітка логіко-структурна побудова дослідження, послідовна постановка та вирішення завдань підтверджують належний науковий рівень виконання дисертації. Достовірність наукових результатів забезпечується широкою інформаційною базою, використанням репрезентативних даних та застосуванням сучасного математичного апарату.

Здобувач продемонстрував вміння критично оцінювати теоретичні концепції, адаптувати їх до реалій сучасного фінансового ринку України. Сформульовані положення та висновки є достатньо аргументованими та можуть слугувати основою для подальших наукових розробок у галузі фінансів, банківської справи та страхування. Наукова новизна роботи підсилюється її практичною спрямованістю, адже запропоновані рекомендації розроблені з урахуванням потреб реального сектору економіки та вимог регуляторного середовища.

4. Повнота викладення наукових положень у відкритому друці, апробація результатів дослідження та їх достовірність

Результати дисертаційного дослідження Литвинова Є.А. оприлюднені в належному обсязі. Основні положення дисертації опубліковано у 11 наукових працях. Зокрема, здобувачем оприлюднено одну статтю у виданні, що входить до наукометричної бази Web of Science, чотири статті у фахових виданнях України, одну колективну монографію, а також п'ять тез наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,25 ум. друк. арк., з яких особистий внесок автора — 3,27 друк. арк. Зазначений перелік публікацій належним чином висвітлює ключові аспекти дослідження. Це підтверджує відповідність кількості, обсягу та якості друкованих праць встановленим вимогам для публічного захисту.

Апробація результатів дисертаційного дослідження відбулася на належному науковому рівні через активну участь автора у професійних дискусіях на міжнародних науково-практичних заходах. Зокрема, Литвинов Є.А. презентував результати роботи на чотирьох міжнародних конференціях.

Отже, достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується використанням репрезентативної інформаційної бази, глибоким аналізом праць вітчизняних та зарубіжних вчених, а також застосуванням широкого комплексу методів пізнання. Автор забезпечує достовірність результатів через системний підхід, поєднуючи теоретичний аналіз із використанням математичного

апарату та прикладного фінансового моделювання. Зазначене вище дозволило отримати обґрунтовані та достовірні результати.

5. Наукове та практичне значення одержаних результатів та рекомендації щодо їх практичного використання

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження Литвинова Є.А. полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад фінансового забезпечення сталого розвитку підприємств через трансформацію інструментарію залучення капіталу в умовах цифровізації. Автором сформовано цілісне уявлення про фінансову архітектуру підприємств, що дозволяє інтегрувати ESG-критерії у систему управління капіталом. Зокрема, розроблена концептуальна модель трансформації фінансових інструментів створює теоретичну базу для оптимізації структури джерел фінансування, забезпечуючи перехід від традиційних моделей до інноваційних цифрових рішень. Науковий внесок автора також полягає в обґрунтуванні потенціалу токенизації активів та технологій смарт-контрактів як дієвих засобів підвищення фінансової стійкості та мінімізації операційних витрат, що є вагомим доповненням до сучасної теорії фінансів.

Практичне значення отриманих результатів підтверджується їх успішною імплементацією у діяльність суб'єктів господарювання, фінансових установ та освітній процес. Документально підтверджено впровадження рекомендацій дисертанта у діяльність АТ «Східно-Український банк «Грант», де було використано методичні підходи до оцінювання ризиків цифрових фінансових інструментів. Також результати впроваджено у діяльність ДП «Дослідне господарство «Елітне» Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва» НААН України та Громадської організації «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України». У навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця та Державного біотехнологічного університету методичні підходи автора до використання боргових та інвестиційних інструментів використовуються при підготовці фахівців у галузі фінансів, що сприяє формуванню у здобувачів професійних навичок прийняття управлінських рішень в умовах цифровізації. Запропоновані автором пропозиції щодо використання «зелених» облігацій та цільових кредитів рекомендовані для широкого впровадження на підприємствах аграрного сектору з метою розширення їхніх інвестиційних можливостей та забезпечення фінансового відновлення.

6. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Дисертаційна робота Литвинова Є.А. є самостійним науковим дослідженням, під час виконання якого здобувач дотримувався принципів академічної доброчесності. Детальний аналіз тексту дисертації, проведений за допомогою спеціалізованих інструментів, підтвердив відсутність неправомірного використання чужих ідей, текстів чи результатів досліджень без належного цитування. У роботі забезпечено

коректне оформлення посилань на першоджерела, що дозволяє чітко розмежувати власні напрацювання автора від запозичених положень. Перевірка не виявила ознак плагіату, фальсифікації чи фабрикації даних, що свідчить про високу культуру наукової праці здобувача. Дисертація відповідає всім чинним стандартам академічної етики, що дозволяє розглядати її як цілісну кваліфікаційну роботу, підготовлену відповідно до вимог наукової спільноти.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Литвинова Є.А. за своєю структурою, змістом, рівнем теоретичного та методичного опрацювання відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Структура дисертації є логічно виваженою та містить усі необхідні елементи, що забезпечує послідовність викладу результатів дослідження. Робота виконана в науковому стилі, а її зміст відображає завершений характер наукового пошуку, проведеного автором особисто. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Литвинова Є.А. загалом характеризується високим науково-теоретичним рівнем та глибоким методичним опрацюванням проблематики. Автор продемонстрував вміння оперувати складним фінансовим інструментарієм та адаптувати його до потреб сталого розвитку в умовах цифрової трансформації. Разом із тим, у процесі аналізу змісту дослідження виникли окремі питання, що мають дискусійний характер і можуть бути враховані здобувачем у подальшій науковій діяльності для розширення горизонтів досліджуваної теми.

По-перше, незважаючи на ґрунтовний аналіз цифрових фінансових інструментів, доцільно було б приділити більше уваги порівняльному аналізу інституційних особливостей впровадження смарт-контрактів у різних юрисдикціях. Хоча автор детально описує механізми їх дії, зіставлення українського нормативного середовища із досвідом країн Європейського Союзу, де вже сформовано відповідні регуляторні практики, дозволило б глибше ідентифікувати специфічні бар'єри для вітчизняних підприємств.

По-друге, обґрунтування вибору фінансових інструментів для малих та середніх підприємств (МСП) є змістовним (с.126-129), проте потребує додаткового акценту на критеріях мінімізації витрат на супровід цифрових транзакцій. Для багатьох суб'єктів МСП вартість технічного обслуговування блокчейн-рішень або комісії в децентралізованих мережах можуть бути суттєвим стримувальним чинником. Розширення наукового дискурсу у напрямку співвідношення «витрати на

впровадження — ефект сталого розвитку» дозволило б надати більш практично орієнтовані поради для бізнесу.

По-третє, у дисертації детально проаналізовано роль ESG-орієнтованих облігацій (с.150-151, с.160), проте дискусійним залишається питання забезпечення прозорості звітності підприємств при їх емісії. Для уникнення ризиків «грінвошингу» було б доцільно запропонувати додаткові механізми верифікації цільового використання коштів, залучених через такі інструменти.

По-четверте, щодо методичних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємств в умовах використання інноваційних інструментів, варто було б детальніше розглянути питання врахування кіберризиків. Цифровізація фінансового середовища об'єктивно підвищує вразливість фінансових потоків до несанкціонованого втручання. Хоча автор торкається питань безпеки, включення кіберризиків у систему інтегральних показників фінансового стану підприємства могло б стати вагомим внеском у розвиток методики управління ризиками.

По-п'яте, в роботі пропонується концептуальна модель трансформації фінансових інструментів (с.149-155), проте доцільно було б розвинути організаційний аспект їх практичного впровадження. Йдеться про розмежування функцій між фінансовими, IT-департаментами та юридичними службами підприємств при роботі з віртуальними активами. Розробка типового алгоритму взаємодії цих підрозділів значно полегшила б практичне використання результатів дослідження в управлінській діяльності.

Втім, вказані зауваження мають рекомендаційний характер і спрямовані на окреслення напрямків подальших наукових пошуків. Вони жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке є завершеним, логічним та науково обґрунтованим.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Литвинова Євгенія Анатолійовича, виконана на тему: «Трансформація інструментів фінансування потреб сталого розвитку підприємств в умовах цифровізації фінансового середовища», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що вирішує актуальне науково-прикладне завдання щодо вдосконалення механізмів фінансування сталого розвитку підприємств. Дослідження демонструє високий рівень теоретичної підготовки автора, глибоке розуміння сучасних фінансових процесів та здатність до системного аналізу складних економічних систем в умовах цифровізації.

Наукова новизна одержаних результатів підтверджується розробленням концептуальної моделі трансформації фінансових інструментів, що інтегрує ESG-критерії у систему управління капіталом, а також удосконаленням методологічного інструментарію ідентифікації та оцінки ефективності інноваційних методів залучення коштів. Автор показує, що впровадження технологій блокчейну, токєнізації активів та смарт-контрактів відкриває нові можливості для забезпечення фінансової стійкості

підприємств, що особливо актуально в контексті завдань повоєнного відновлення національної економіки. Методична обґрунтованість висновків та рекомендацій забезпечується використанням математичного апарату, репрезентативної інформаційної бази та логічною послідовністю викладення матеріалу.

Дисертація характеризується цілісністю, завершеністю та високим рівнем практичної значущості. Підтвердженням прикладного значення роботи є документально зафіксовані факти впровадження наукових результатів у діяльність АТ «Східно-Український банк «Грант», ДП «Дослідне господарство «Елітне» Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва» НААН України, Громадської організації «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України», а також їх використання в освітньому процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця та Державного біотехнологічного університету. Опубліковані здобувачем результати у фахових виданнях та обговорення на міжнародних науково-практичних конференціях засвідчують повноту апробації дослідження.

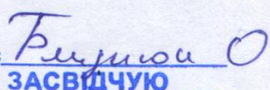
Аналіз дисертації не виявив порушень академічної доброчесності. Робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 03 травня 2024 року № 507) та профілю спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Сформульовані в рецензії зауваження та дискусійні питання мають рекомендаційний характер, спрямовані на поглиблення подальших наукових пошуків і жодним чином не знижують позитивну оцінку роботи. З огляду на викладене, дисертація Литвинова Є.А. відповідає встановленим критеріям до кваліфікаційних праць такого рівня, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рецензент:

доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування Державного
біотехнологічного університету,
канд. екон. наук, доцент

Оксана БЛИЗНЮК

Підпис
ЗАСВІДЧУЮ
Керівник відділу діповодства ДБТУ
